

ShantyNederland

nieuwsbrief

85

Jaargang 2022, november.

VAN DE REDACTIE

Het-wordt-weer-scrollen! 😊

Wederom is er weer een dikke digitale Nieuwsbrief van ShantyNederland verzonden. Er gebeurt gewoon veel, waarvan wij vinden, dat we het met de leden van ShantyNederland moeten delen. Er is reuring en waar reuring is, is leven. Maar toch, het is wel èrg, èrg jammer, als een zanger of groep besluit om te stoppen. We berichten erover in deze Nieuwsbrief, met een positieve blik en genieten nog eens dubbel van wat 'was'.

Het Bestuur van ShantyNederland doet in deze Nieuwsbrief een oproep aan de organisatoren van festivals om ook het veiligheidsaspect aandacht te geven bij festivals.

Als die info in de Nieuwsbrief over een lied te weinig is, lees dan de recensie over het deze zomer verschenen boek van Fred Winkel. Zo'n 80 shanties worden beschreven, veel info en rijk geïllustreerd. Een aanrader!! Om te kunnen lezen en schrijven over wat shantykoren doen en meemaken: dat kunnen we niet allemaal 'ruiken', daartoe is de Agenda op de website héél handig. Dus lieve shanty-familieleden: geef de activiteiten van je koor door via: <https://www.shantynederland.nl/formulieren.html>
Tot slot, vooral leesplezier, ook al wordt het veel scrollen.

Jan & Brigit

voor al uw festivals

jan huttinga 22

In deze Nieuwsbrief.....

Bestuurlijke Zaken

Nieuwe film uit
Fisherman's Friends - One and All

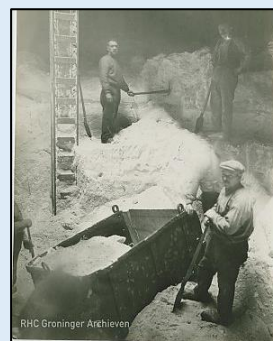
Wie zijn 'The Forbitter Crew'

Een bijzonder laatste concert in
Nuenen

Saltpetre Shanty

Het lossen van chilisalpeteer door Delfzijlster
bootwerkers, ca. 1920

Foto: www.beeldbankgroningen.nl (818-02121)

Feest in Appingedam

Nieuw boek:
'Mijn kijk op shanties'

7^e Battle of the Shanties

Bestuurlijke Zaken

Shantynifestival organiseren?

Het lijkt allemaal simpel. Je nodigt koren uit en als zij dan ook hun eigen geluidinstallatie mee kunnen nemen, is dat meegenomen. En als er ook nog een hoofdpodium is en wat overkapt onderkomens voor de koren voor het geval dat het mocht gaan regenen, perfect!

Waar dan meestal geen aandacht aan wordt besteed, is de veiligheid en toegankelijkheid voor koorleden. Momenteel bereiken ons berichten, dat er koorleden zijn die niet meer mee kunnen naar festivals, omdat zij minder mobiel zijn en niet door de hele stad en/of dorp heen gestuurd willen worden voor 35 minuten zingen per blok. Om vervolgens op een podium te moeten staan met slechte toegankelijkheid voor rollator of scootmobiel-gebruikers en onvoldoende bescherming van leuningen. Tenslotte zijn de meeste leden van de shantykoren van een gevorderde leeftijd met de daarbij behorende ongemakken. Er is al een melding bij ons binnen gekomen, dat er drie koorleden van een podium waren gevallen, weliswaar licht gewond, maar je moet er niet aan denken dat het organiserende koor aansprakelijk wordt gesteld bij eventuele schadeclaims.

Dit is niet het enige waar je rekening mee moet houden, maar wat denk je van het instrumentarium van koren, die beschadigd kunnen raken door verwijtbaarheid van uw festival organisatie etc. etc.

En het door extreme weersomstandigheden wegwaaien of beschadigd raken van overkappingen, podia en de mogelijke vervolg schades.

Wij hopen dat bovenstaande beschrijvingen een bijdrage kunnen zijn om goed na te denken bij het organiseren van een Shantynifestival en een evenementenverzekering af te sluiten.

Voorkomen is nog altijd beter dan genezen.

Bericht van de penningmeester

Frits van Kouwen

Ieder jaar krijgen de aangesloten koren een nota, gesplitst in contributie en de bijdrage verplichte heffing van de BUMA rechten. Tot zover niets nieuws.

Ik kan u vertellen dat uw penningmeester zeer tevreden is over het betalingsgedrag van de aangesloten leden. In de afgelopen 12 jaren was een herinnering voldoende om trage betalers tot betaling te manen.

Omdat er inmiddels enkele koren, door allerlei oorzaken (als corona en ouderdom leden) zijn gestopt, werd door het Bestuur van ShantyNederland behoefte gevoeld om duidelijkheid te geven over de te volgen procedure bij opheffing / stoppen van koren.

BUMA afdracht

Eind van ieder jaar wordt een bericht gezonden naar de koren met het verzoek de ledenaantallen op te geven per einde jaar. Deze aantallen worden door het Bestuur één op één doorgegeven aan de BUMA. De BUMA belast ShantyNederland voor het totaalbedrag en doorbelasting naar de koren wordt op de jaarnota voor de koren gezet. Mutaties die worden doorgegeven na 1 januari **worden niet terugwerkend verwerkt**, maar deze mutaties gaan pas weer meedoen aan het eind van het lopende jaar.

Dus een te late melding van opheffing koor en opzegging lidmaatschap SN geven **geen recht** op reductie of creditering.

Contributie ShantyNederland

Conform de statuten ShantyNederland dient opzegging van het lidmaatschap **per einde jaar** minstens vier weken voor het verstrijken van het lopende jaar te worden doorgegeven.

Ten aanzien van het opheffen en dus stoppen van een aangesloten lid geldt dat uitsluitend melding van opheffing in het eerste halfjaar een contributie reductie geeft van 50% van de jaarcontributie.

Rekening dient te worden gehouden dat een uitgeschreven koor bij de **BUMA** gemeld wordt en **uitgesloten wordt van het deelnemen aan shanty gerelateerde festivals**.

In 2019 was er de film "Fisherman's Friends". Er is nu een vervolg te zien "One and All". De Nederlandse première was in september in Vlissingen tijdens het filmfestival 'Film by the Sea'. Vanaf november is de film te zien in de Nederlandse bioscopen.

film: Fisherman's Friends "ONE AND ALL"

Net als bij de eerste film in 2019 zocht de uitgever Splendid contact met ShantyNederland (SN). Zij kreeg wederom een 30-tal vrijkaarten, die inmiddels door het bestuur van SN zijn uitgeloot. Daartoe was een mail naar de koren gestuurd. Ook werd een oproep gedaan om als koor een optreden te verzorgen, voorafgaande aan de filmvertoning.

Van een aantal theaters/bioscopen weten we inmiddels, dat ze iets doen met een shantykoor. In de bioscoop van Alblasserdam, Landvast, hebben ze zelfs een eigen shantykoor! En in Leeuwarden werd er afgelopen vrijdagavond gezongen door o.a. The Forbitter Crew. Hopelijk willen de koren, die een optreden verzorgen, daar ook verslag van doen in de Nieuwsbrief. We kijken uit naar een verslag van jullie belevenissen.

Voor een lijst met bioscopen/filmhuizen: klop bij de contactpersoon van je koor aan, die de mail van SN heeft ontvangen.

De mannen van Fisherman's Friends in de film "One and All"

Link naar de officiële trailer:

<https://www.youtube.com/watch?v=-EfoXMH2bwg>

Archief Shanties & Zeemansliederen

<https://www.archieven.nl/mi/2604/?mivast=2604&mizig=439&miadt=2604&milang=nl&miview=ldt>

November

6 nov. **Maarsse** - 11de Shantycfé

6 nov. **Shantycfé Zwolle**
op het schip Ooster Schelde,
Pannenkoekendijk 10 in Zwolle
Van 14:00 – 18:00 uur

12 nov. **Maassluis** – jubileumconcert
35 jaar Shantykoor
'Die Maeze Sanghers'

20 nov. **Rotterdam** – Shantycfé

Shanties zingen
is bijgeschreven in de Inventaris
Immaterieel Erfgoed Nederland

Voorafgaande aan de film: 'Fisherman's Friends - One and All' werd het Leeuwarders publiek op vrijdag 28 oktober jl. welkom geheten met een optreden van o.a. de shantagroep 'The Forebitter Crew'. In gesprek met een van de zangers, Douwe Huizinga.

The Forebitter Crew

Brigit van Tilburg

Allereerst, wie is, of eigenlijk zijn 'The Forebitter Crew'? 'In september 2007 is de groep begonnen met een tiental mannen. Hans van Lakerveld, afkomstig van een shantykoor, wilde graag een kleine zanggroep vormen, die met de liederen wat dichterbij 'de mast' zouden staan. 'Het Kleine café aan de haven', met alle respect, dat zou niet op hun repertoire komen. Daarbij werd de naam 'The Forebitter Men' gekozen. Forebitts zijn bolders op schepen en forbitters zijn de liederen die gezongen werden in de spaarzame vrije tijd aan boord, misschien wel zittend op zo'n bolder. De oprichter van de groep, Hans van Lakerveld, is slechts een jaar in ons midden geweest: hij is na een kort ziekbed helaas overleden. De eerste 10 jaar zongen we met een vaste kern. Daarna zijn er wel wisselingen van zangers geweest en was het zoeken naar een vaste crew; dat is ons over het algemeen goed gelukt. Piebe Sikma en ik zijn nog de mannen van het eerste uur.'

Het niet op je repertoire zetten van een nummer als 'Het kleine café aan de haven' zegt wel iets over wat voor soort liedjes jullie dan zingen. 'Er wordt ons wel eens gevraagd 'Waar komt jullie repertoire vandaan?' Ons antwoord is dan: 'Uit de Bijbel van Stan Hugill'. Overigens hoor je ook wel eens op festivals een lied, waardoor je geïnspireerd raakt. Zo was er het lied 'When the Colorado Rises', ooit gezongen door Katie Lee, dat wij graag in ons repertoire wilden. Het is een lied, waar Bert Hobo een arrangement voor heeft gemaakt. Aan Bert toen de vraag of we het lied zo mochten zingen, tenslotte is het zijn arrangement: 'Ja, oké, maak er iets moois van!' was toen zijn antwoord. Dus we zingen niet alleen shanties en forebitters, maar in dit geval, ook een Riversong.'

En Douwe vervolgt: 'Het samenstellen van het repertoire verzorg ik. En als we een nieuw lied gaan zingen, beslissen we met elkaar wie de solopartij zingt. Het is overigens altijd eerst uitproberen of het lied wel passend is bij onze stemmen. Verder zijn we een 'stelletje ongeregeld', die met elkaar er een mooie schwing aan willen geven. Optreden in eigen land zouden we wel vaker willen doen. Grote festivals als Bie Daip, Maritiem Festival Enkhuizen en Sail Den Helder zijn mooie plekken om te zingen of in het buitenland: Harwich, Cuxhaven en Oldenburg.'

KETELBINKIE

Een klein berichtje

Enmalig F 5 intikken.....?

De website van ShantyNederland bekijken of een formulier versturen, dan moet je bij sommige computers eenmalig **F 5** op de computer intikken, om de laatste actuele informatie te kunnen zien.

Dat betekent, dat het cachegeheugen van je PC af en toe "ververst" moet worden. Het kan zijn, dat je anders alleen nog maar de inmiddels verouderde informatie krijgt te zien. Gebeurt er niets na het intikken van F5, dan is je computer Up to Date.

Facebook:

<https://www.facebook.com/douwe.huizinga.1>

Website: <https://www.theforebittermen.nl/>

Wil je ze horen, ze hebben een eigen videokanaal, met veel video's van wel een aantal jaren terug:

<https://www.youtube.com/channel/UCrnfFm wGiHOZhEly9t81RHA/videos>

Foto links: een spontaan optreden op de pier van Harwich, tijdens onze vakantie week in Felixstowe, augustus 2022

'The Forebitter Men' heeft door de jaren heen vaak gezongen in shantycafé's. Hoe is het Shantycafé in Leeuwarden tot stand gekomen?

'Tijdens mijn diensttijd, bij het Tamboerkorps van de Kapel van de Koninklijke Luchtmacht, deden we mee aan een Taptoe in Ipswich, het was november 1966. Tijdens dat verblijf deden wij ook Felixstowe aan. Dik 50 jaar later ga ik nieuwsgierig op zoek op mijn computer en google Felixstowe. En daar kom ik waarachtig een shantycrow tegen, 'The Felix Stowaways'. Ik heb contact gelegd en heb ze uitgenodigd voor ons shantycafé én beloofd, dat ze eeuwige roem zouden krijgen. In april en in oktober 2017 zijn ze naar Leeuwarden gekomen. Vervolgens hebben wij besloten om ieder jaar een internationaal shantycafé te organiseren met 2 Duitse, 2 Engelse en 2 Nederlandse groepen. En dat is ons tot nu toe nog steeds gelukt. Daar zijn we best trots op!

Film 'Fisherman's Friends'

'Toen in 2019 de film 'Fisherman's Friends' vertoond werd, hebben we in samenspraak met Bioscoop Slieker een optreden verzorgd. Een geweldige manier om het shanties zingen te promoten en ons als groep, maar uiteraard ook de film. Zo is het afgelopen vrijdagavond ook gegaan bij de tweede film over de 'Fisherman's Friends - One and All, samen met onze gast-shantycrow uit Londen 'The HogEye Men'.'

Luisterend publiek bij het muzikale shanty welkom in Bioscoop Slieker

Een vraagje nog: 'Forebitter Men' of 'Forebitter Crew'? 'In de Corona periode hebben wij gerepeteerd bij mijn zwager in zijn atelier. Onze vrouwen verzorgden na afloop de hartige hap en de dorstige kelen. Tijdens onze repetities hebben we onze dames uitgenodigd eens mee te zingen. 'Slechts één lied en niet meer' was het commentaar. Inmiddels krijgen we ze niet meer van boord, dus we nemen ze nu mee als vaste bemanning. Zodoende hebben wij onze naam aangepast van 'The Forebitter Men' naar 'The Forebitter Crew'.

The Forebitter Crew' in actie tijdens het 5e Shantycafé in Leeuwarden

5e keer Shantycafé Leeuwarden

Zaterdagmiddag was het 5e shantycafé in Grand Café FC, georganiseerd door 'The Forbitter Crew'. Er waren optredens te beluisteren van buitenlandse groepen en Nederlandse groepen. De folkgroep MUS trad op als vervanging van een Duitse groep, die vanwege corona niet kon komen. Na afloop was er de inmiddels beroemde Stampotmaaltijd.

'The HogEye Men' uit Londen

'The Hoolies' uit Essex

'What Shall We Do' uit Hannover

'Stowaway' uit Appingedam

Folkgroep MUS uit Leeuwarden

Het weekend, dat in het teken stond van shanties zingen, was nog niet afgelopen, want Douwe vertelde, dat ze zondags met de gasten nog een praamtocht hebben gevaren door Leeuwarden. Een geslaagd weekend dus!

Zingerij Dwarsgetuigd uit Nuenen bestaat 25 jaar. Dat is een feest waardig. De Zingerij heeft naam gemaakt in Nederland, maar ook in het buitenland met hun enthousiaste en originele optredens. Op zondag 25 september werd dit jubileum met een wel heel bijzonder optreden gevierd: een afscheidconcert. Dat vraagt om uitleg.

Een bijzonder laatste concert in Nuenen

Brigit van Tilburg

Het is september, als ik een miltje stuur naar de Zingerij: ‘Wat lees ik op jullie website? Een 25-jarig jubileum vieren met ‘n afscheidconcert? Van wie gaan jullie afscheid nemen?’ Het is Schipper Adrian Snoodijk die opheldering geeft.

“De Zingerij houdt op te bestaan per 31-12-2022.

De belangrijkste redenen om te stoppen zijn o.a. algemeen afnemende belangstelling van mannen van ca. middelbare leeftijd om shanties te zingen. De gemiddelde leeftijd van de Zingerij ligt inmiddels ruim boven de ca. 65 jaar. Bovendien is de mobiliteit van een aantal leden sterk verminderd en dat heeft invloed op het dynamische karakter dat wij bij ons optreden graag willen laten zien, vaak met interactie van het publiek. Ook het reizen naar optredens in binnen en vaak buitenland is en was daarom soms een probleem.”

Oeps, dat komt binnen. Ze stoppen er ècht mee. Het is een afscheid van de gehele Zingerij. En dat na 25 jaar. Wat een timing!

Schipper Adrian Snoodijk vertelt verder:

“De Zingerij is destijds opgericht door een paar fanatieke regionale zee zeilers, die zeilen en shanties leuk vonden. Dat was het begin. We hebben zelfs regelmatig met eigen zeilboten diverse festivals bezocht en dan uiteraard ook opgetreden. Begonnen met 4 leden en uitgegroeid tot 55. Zelfs een tijdelijke ledenstop moeten toepassen. Nu zijn we nog met ca. 39 actieve leden. Er zijn totaal zo’n 150 leden actief geweest bij de Zingerij, een fraaie score toch?”

Zingerij Dwarsgetuigd

Zingerij Dwarsgetuigd Nuenen 2006

ISSA IJsselmeer 2010

Enkhuizen 2012

15 jaar jubileum met Nanne & Ankie 2012

Cd presentatie 'Nuenen aan Zee' 2014

Zeer zeker een fraaie score! En wat hebben die mannen allemaal niet meegemaakt in die 25 jaar. Ik scroll door hun fotogalerij op de website en begrijp gelijk dat het niet meevalt om nog enthousiast op je knieën over straatklinkers te gaan, zoals in 2013 in Terneuzen.

Terneuzen 2013

Schipper Snoodijk vervolgt:

“Na 25 jaar is het wel genoeg geweest. Het bestuur heeft met veel genoegen, bijna al die jaren slechts een paar wisselingen gekend en aan het roer gestaan. Dus met enige weemoed, maar terugkijkend op een prachtige reis, is in een open overleg met alle leden dit besluit genomen.”

Er zal menig ‘zout traantje’ weg gepinkt zijn tijdens hun laatste openbare concert in het Klooster van Nuenen. Kees Driesprong over De Zingerij:

“Jullie presentaties en manier van zingen, zo dicht bij de oorspronkelijke bedoeling van shanties is heel verfrissend en een voorbeeld voor andere Nederlandse koren. De selectie van de shanties, de opbouw, inleiding van Hans, de beperkte muzikale ondersteuning en de meerstemmigheid is een genot om te zien en te horen. Ik begrijp jullie besluit te stoppen en waardeer jullie actieve periode in de Shantywereld, zowel in Nederland als daarbuiten. Erg bedankt voor de mooie jaren en jullie enthousiasme voor het shanty-repertoire!”

Vijfentwintig jaar actief zijn met een groep geeft een verbondenheid met elkaar, die niet gemakkelijk ontbonden wordt, blijkt wel uit een uitje, dat half oktober jl. plaatsvond. Adrian Snoodijk verteld:

“Op 12 oktober jl. met 26 man nog een zeiltrip gedaan op de klipperzaak Catharina van Mijdrecht vanuit Monnikendam naar Volendam. Daar afgemeerd en nog een spontaan concert gegeven, waarbij veel toeristen aangenaam verrast werden. Afsluitend ergens ten anker gegaan voor een perfecte BBQ met voldoende nattigheid om kelen op stem te houden. Daarna zingend de bus in die ons weer veilig in Nuenen aan zee afleverde. Weer een prachtige dag samen, met maten van de Zingerij”.

Half november zingen ze in besloten kring nog een keer hun liederen, (Volgens opgave op de website bestaat het repertoire uit 214 nummers!) en dan valt op 31 december het doek definitief. De mail eindigt met:

“Namens alle leden van De Zingerij, Hou doe en bedankt!”

Cuxhaven 2019

Arnhem 2022

Zeiltrip 12 oktober 2022

Liefde voor shanties

Sept. 2010 - op het IJsselmeer

<https://www.youtube.com/watch?v=sUreSG0-ek8>

Dec. 2012 - Zingerij bestaat 15 jaar

<https://www.youtube.com/watch?v=-rInISgdtwk>

Nov. 2017 - 20 jarig jubileumconcert

<https://www.youtube.com/watch?v=0kSa63D8RXQ>

Mei 2018 - Op uitnodiging van Shanty Nederland (SN) geeft de Zingerij een optreden in Openluchtmuseum - Arnhem. Dit in het kader van de intentie van SN om het zingen van Shanty's als cultureel erfgoed aangemerkt te krijgen:

<https://www.youtube.com/watch?v=Mf3aymTzQXY>

April 2018 - Zeiknat – videoclip van de eerste rap-shanty

<https://www.youtube.com/watch?v=JtEexlyozRQ>

Dec. 2019 – Sailors Prayer

<https://www.youtube.com/watch?v=-HS2ixlcOJw>

Een lied zingen is meer dan alleen maar woorden op een melodie laten horen met behulp van je stem. Er is een verhaal te vertellen. Dit keer brengt de Saltpetre Shanty ons naar .....Delfzijl?

Saltpetre shanty

Jan Huttinga

Stan Hugill schrijft in zijn boek 'Shanties of the Seven Seas', dat dit lied aan de kaapstander gezongen werd. En eigenlijk alleen op schepen die naar de Zuid-Amerikaanse kust voeren.

Callao ligt in Peru en was een gevaarlijke haven om salpeter en andere vracht te laden. Verraderlijke rukwinden maakten het tot een hachelijk avontuur. Dat is mooi beschreven in het lied 'The handy, bandy bark The Campanero'. Maar dat is voor een andere keer.

Een bijzondere delfstof

Als grondstof voor kunstmest en explosieven, maakten salpeter tot een gewilde grondstof. Het werd o.a. gewonnen in de Atacama woestijn in Chili. Peru en Chili hadden enorme hoeveelheden van deze delfstof. De winning begon rond 1830 en honderden Chilenen vonden er een broodwinning met het delven van deze grondstof. Rond 1917 stortte deze winning in, omdat er toen een andere manier werd uitgevonden om het goedje te maken.

Kaart van Zuid Amerika met Peru (Callao) en Chili.

Het Nieuwsblad van het Noorden schreef in de rubriek: Scheepstijdingen in 1928, dat op 2 mei:

“Aangekomen was van Taltal, na een reis van 103 dagen, de viermast-bark ‘Pamir’ met 4500 ton Chili salpeter aan boord. Deze lading wordt gelost in Delfzijl.”

Voor 12 december 1928 werd de viermast-bark ‘Peking’ verwacht met een volle lading Chili-salpeter voor Delfzijl.

Lyrics

Saltpetre shanty

To old Cally-oh we are bound to go,
(Oh Roll)
To old Cally-oh we are bound to go,
(Oh Roll!)
We're bound away from Liverpool bay,
To those flash girls of Chile
who'll grab all our pay

(Chorus)
Oh roll, rock your bars,
Heave 'er away, rock her, oh roll

Ol' Pedro the crimp, boys, we know him
of old, (Oh Roll!)
Ol' Pedro the crimp, boys, we know him
of old, (Oh Roll!)
He's primin' his vino, he's dopin' his beer,
To the Chinchas he'll ship us if we don't
steer clear
(Chorus)

Those flash girls of Chile they sure treat
us nice, (Oh Roll!)
Those flash girls of Chile they sure treat
us nice, (Oh Roll!)
They'll wine us and dine us and treat us
so fine,
But we know that they're robbing us
most of the time.
(Chorus)

And when it comes time to sail away
home, (Oh Roll!)
And when it comes time to sail away
home, (Oh Roll!)
From some old seaport town on the west
coast of hell,
We'll sing "Adios" and we'll bid you
farewell
(Chorus)

From old Cally-oh we are bound to go,
(Oh Roll!)
From old Cally-oh we are bound to go,
(Oh Roll!)
We are bound away to Liverpool bay,
From those flash girls of Chile
who grabbed all our pay
(Chorus)

- 'Rock you bars' - kijk uit voor de ondiepten
voor de haven
- 'Bars' - kan een naam zijn voor roeispaan of
voor ondiepten bij een haven
- 'Rock her, oh roll' - schudden en slingeren
- 'Flashgirl' - is een prostituee.
Term 'flash' was in de 19e eeuw
een Britse schuine term voor
leden van criminele broederschap.

Toen ik met mijn opa in de jaren vijftig, als jongetje op bezoek ging op de driemastbark 'P.A. Koerts', in de haven van Delfzijl, kwamen we langs een uithoek, waar grote donkere loodsen stonden en waar alles witbestoven was van de salpeter. Aan de kade lagen toen echter geen windjammers meer. Grote moderne vrachtschepen hadden de taak van de zeilers overgenomen. In Delfzijl werden ze steevast 'Chili-boten' genoemd. Ver voor die tijd meerden grote viermasters af op die plek, afgeladen met Chili-salpeter. Liverpool, Hamburg en Delfzijl waren eindbestemmingen voor o.a. de 'Pamir'. Diens lange reis was begonnen, duizenden kilometers ver weg aan de kust van Chili.

De belangrijkste havens in Chili waren Pisagua, Iquique, Taltal, Valparaiso en Talcahuano. Vanuit de woestijn, waar complete dorpen en stadjes ontstonden om de arbeiders en ander personeel te huisvesten, kwam de Chili-salpeter naar de havens. Was een schip afgeladen, dan werd door de voorlopige achterblijvende bemanningen van de achterblijvende schepen, met veel ceremonieel, afscheid genomen. Iquique was in 1850 nog maar een onbeduidend vissersdorpje, waar tot in 1914 de haven vol lag met grote windjammers zoals de 'Pamir'.

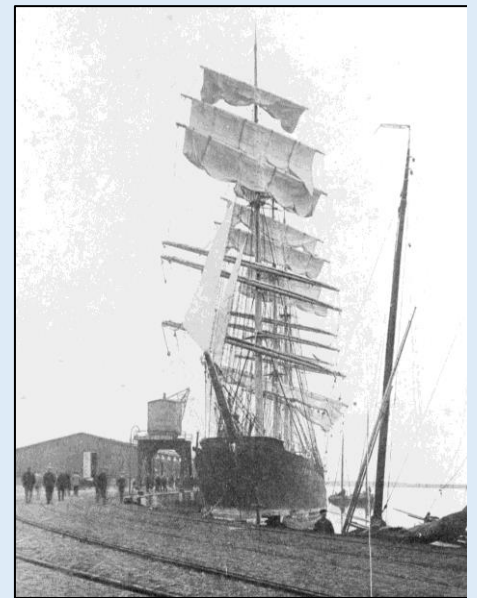
De Duitse reder F. Laeisz uit Hamburg had een vloot van zeilschepen die de wereld over raasden. Alle schepen hadden een naam die begon met de letter P. Deze schepen van 'the Flying P-line' waren van staal en gebouwd op snelheid. Als de reis van Chili naar Hamburg, Rotterdam of Delfzijl begon waren ze afgeladen met gemiddeld 8000 ton nitraat. Ze waren belangrijke transporteurs van Chili salpeter. Eenmaal aangekomen in Delfzijl werden de schepen gelost door arbeiders. Dat moet een enorm karwei zijn geweest om zo'n enorm ruim leeg te halen met schoppen en kruiwagens. Salpeter was een belangrijke kunstmest voor de schrale landbouwgronden.

Muzeeaquarium - Delfzijl

Ik dwaal door het Muzeeaquarium in Delfzijl. Niet ver van de plek waar eens de Chili-loodsen stonden. Ik kom daar de mooiste dingen tegen. In de oude bunker uit WO II is het nieuwe zeeaquarium. In deze halfdonkere ruimtes, zijn enorme aquaria met diverse zeebewoners. In het nieuwste gedeelte zie ik een heus hunebed. De meest noordelijke hunebed van Nederland. Opgegraven bij Heveskes, een pittoresk dorpje, dat moest wijken voor de uitdijende industrie van Delfzijl. Er is een enorme schelpenverzameling met exoten van over de hele wereld.

Maar ik loop door naar de scheepvaartafdeling en bewonder de inrichting van deze enorme zaal. Ieder aspect van de scheepvaart is hier aanwezig. Er is een hoek ingeruimd voor de geschiedenis van de Chili-salpeter. Daar staat een schitterend model van de 'Herzogin Cecile'. Ik kan meteen gaan zingen als ik zou willen. Ken Stevens schreef een lied over deze viermast bark, die ook die salpeter haalde uit Zuid Amerika, hout vervoerde en vaak het ruim vol had met graan.

De viermastbark 'Peking' aan de kade.
UIT: Groninger Archieven, J. Waterborg

Muzeeaquarium Delfzijl
Zeebadweg 7
9933AV Delfzijl

+31(0)596 632277
+31(0)596 633121 (b.g.g.)
info@muzeeaquarium.nl
<http://www.muzeeaquarium.nl>

Vier bijzondere musea en een zeeaquarium onder een dak!

Archeologie: Het meest noordelijk gevonden hunebed en bodemvondsten uit Delfzijl en omgeving.

Geologie: Een nagemaakte druipsteengrot (fluorescerende) stenen, fossielen, kristallen en mineralen.

Schelpen: Grote en kleine schelpen uit de hele wereld.

Scheepvaart: Geschiedenis van de zeehaven van Delfzijl, modelboten en oude scheepsvoorwerpen.

In juli 1936 liep de 'Herzogin Cecile' Delfzijl binnen met broei in de lading graan. Ze mocht niet verder varen. Deze bark kwam hopeloos aan haar eind op de Engelse kust. Dat kan alweer een apart verhaal worden. Dit schip heeft zijn eigen lied. Ik dwaal verder. Ik mag een kijkje nemen in de magazijnen en Sandré, een oud-leerling van me en vrijwilliger in het museum, neemt me mee in de catacomben. En daar zie ik plots iets heel moois.

Scheepsmodel 'Pamir'

Een aantal stellingen staan vol met scheepsmodellen uit allerlei periodes. Maar eentje valt me meteen op. Een rood onderwaterschip, dan de verdere huid wit en zwart en vier trotse masten. Ik neem er een paar foto's van en zie tot mijn vreugde dat ik hier een schitterend model van de 'Pamir' heb gevonden. De 'Pamir' maakte de snelste reis van de Chileense kust naar het Kanaal in 74 dagen. Een reis van 112.000 mijl. Ik ga in overleg met Sandré, of dit model een beter plaatsje kan krijgen, zodat dit model in volle glorie tot zijn recht komt. Voor een mooie foto. Eigenlijk moet dit model opgesteld worden in de Chili-salpeter hoek. Enkele andere 'bootjesmannen' van het museum tillen de 'Pamir' naar een beter plekje. Voordat ik kan gaan fotograferen, maken ze nog even een ra van de hoofdmast vast. 'Het schip moet er wel goed opstaan', vinden ze.

'De Chinchas'

In de Saltpetre Shanty wordt gezongen over 'de Chinchas'. Het was in de haven van Callao goed uitkijken geblazen. Zoals in alle havens waren er duistere lieden, zielverkopers, crimps, herbergiers en slaapbazen, die er op uit waren om volk te ronselen als bemanning voor schepen. Of ze wat waard waren aan boord, dat interesseerde ze niet. Er viel geld te verdienen. Ook kon het gebeuren dat eentje na een slempartij, de volgende ochtend getekend had voor iets ergers dan bemanningslid. Pedro, de kroegbaas, in dit lied drogeerde zijn klanten en verpatste ze aan een zielverkooper. Deze stuurde de ongelukkige stumpers naar 'Las Islas de Chinchas', een groep van drie kleine eilandjes zo'n 21 kilometer zuidwestelijk uit de kust voor Peru.

Daar werd guano gewonnen. Guano is een intrigerend woord, maar het is een chique naam voor vogelstront. Duizenden zeevogels scheten duizenden jaren de rotsen onder op de Chinchas eilandjes en zorgden voor een enorme dikke laag. Het was net als Chili salpeter een goede kunstmest. Het werk daar was zeer zwaar en de omstandigheden verschrikkelijk. Vrijwillig zou je er niet naar toegaan. Maar Pedro uit dit lied zorgde met zijn collega's voor aanvoer van werkkrachten.

Dan zijn er natuurlijk de 'flashgirls of Chile', oftewel de mooie meiden in de havenkroegen van Chili. Deze dames waren, zoals overal ter wereld, uit op geld. Maar daar hoeft ik denk ik niet over uit te wijden.

Mayday / Mayday / Mayday

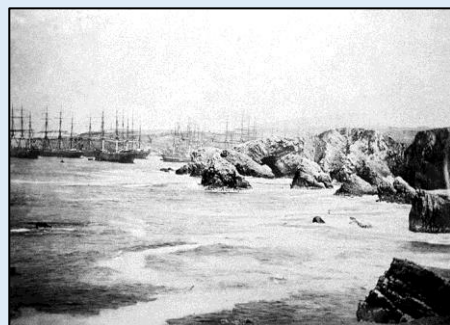
Met de 'Pamir' liep het bijzonder slecht af. In een vliegende storm in 1957 verging deze voormalige viermastbark van de P-line. De 'Pamir' werd in 1951 een opleidingsschip. Van de 86 opvarenden overleefden slechts 6 mensen deze ramp. 45 cadetten rond de 18 jaar overleefden deze ramp niet. Ik spreek erover met Willem Oudman. Hij is ook een vrijwilliger in het MuzeeAquarium en lang op zee geweest. Hij vertelt me, terwijl hij het tuigage aan de grote mast van een model vernieuwt, dat hij aan boord van het M.S. 'Pavonis', destijds de noodsignalen 'Mayday / Mayday / Mayday' van de 'Pamir' hoorde. Hij is het moment nooit vergeten.

Het wrak van de "Herzogin Cecile" bij Bolt Head, Sth Devon, 23 april 1936 - State Library Victoria – Australia Foto: Public Domain

Scheepsmodel van de 'Pamir'
Foto: Jan Huttinga

Carguio de guano en Las Islas de Chinchas

Bronnen:

- **MuzeeAquarium - Delfzijl** - foto's Jan Huttinga met dank aan Cynthia Heinen, Greet Doornbos, Sandré Munnikma, Willem Oudman en de bootjesmannen.
- Via Delpher: **Nieuwsblad van het Noorden** - Scheepstijdingen 1928
- Haven Delfzijl met de 'Pamir' - **Groninger Archieven** - J. Waterborg.
- **Chinchas Islands Album**: de H.M.S. 'Topaze': South Pacific (1866-69). Colección Cisneros Sánchez. Auteur: Trabajo propio reproducción de una fotografía del siglo XIX.

Literatuur:

- Aafke Steenhuis: Windjammers in Delfzijl
- Tekst Saltpetre shanty: database ShantyNederland.
- Stan Hugill: Sailortown
- Stan Hugill: Shanties Of The Seven Seas
- Basil Lubock: The Nitrate Clippers
- Tony Hudson: Vierkant Getuigde Schepen.
- Dr. R Struyck: De Grote Scheepsrampen

Er werd feest gevierd in Appingedam. Geen after-party van Bie Daip, maar een weekend lang feest met op zaterdag 22 oktober een concert en zondags een shantycafé. Dat deed Armstrong's Patent vanwege hun 30 jarig jubileum. Er was ook een afscheid van een van de zangers: Meindert. Bert Hobo schreef een verslag, te lezen op de website van ShantyNederland.

https://www.shantynederland.nl/files/10-26-2022_30-jaar-Armstrongs-Patent

Afscheid van Meindert met een lied en cadeaus

Armstrong's Patent tijdens het shantycafé in Grand Café 'De Rechtbank' met vlnr: Johan, Henk, Max, Hero, Sia en Stuart. Foto's: Armstrong's Patent

UIT DE OUDE DOOS....

September 2008

One hundred years ago!!

Armstrong's Patent @ De Oude
Rechtbank in Appingedam

<https://www.youtube.com/watch?v=i1Q-9NyHRUw&t=16s>

September 2010

Meindert zingt in kapel Enkhuizen
Press Gang @ Enkhuizen

<https://www.youtube.com/watch?v=S5UhKhLqI8>

Facebook Armstrong's Patent

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100027162981018>

Niet in Appingedam aanwezig kunnen zijn?

Zondag 6 november is

Armstrong's Patent te horen in het
shantycafé op het schip Ooster Schelde,
Pannenkoekendijk 10 in Zwolle,
georganiseerd door

Shantycrow Buitenboord

Van 14:00 – 18:00 uur

Andere gasten zijn Seyl & Treyl uit
Oudewater, Hans Weehuizen & Ol'Hands

Een vaak geziene gast bij shantifestivals en -café's is Fred Winkel. Menigeen heeft hem ook wel horen zingen. Nu blijkt hij ook nog veel te weten over shanties. Die kennis heeft hij verzameld en in boekvorm in eigen beheer uitgegeven.

BOEK RECENSIE

Fred Winkel's kijk op shanties

Jan Huttinga

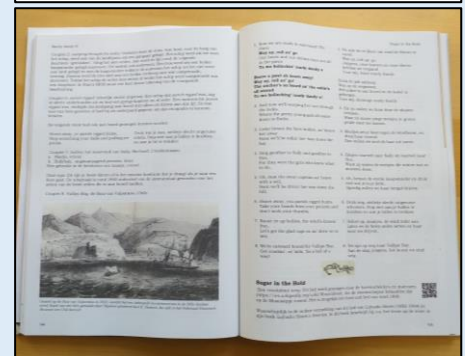
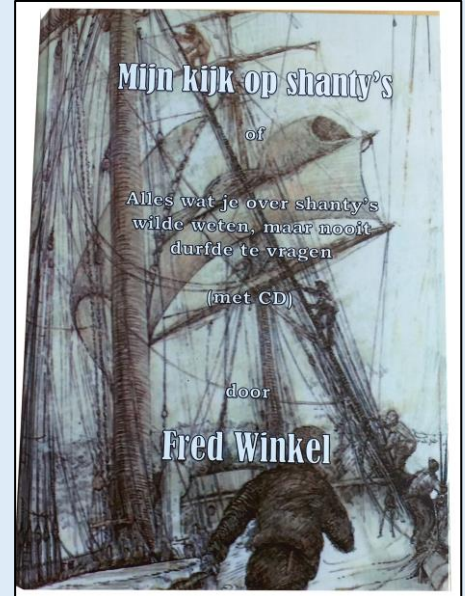
Ik kwam Fred tegen in Oldenburg tijdens een zeer geslaagd Shantycafé. Er waren leuke groepen uit Duitsland en Nederland. Het was de eerste sinds de Coronapandemie, dus we hadden elkaar veel te vertellen. Maar er werd ook veel gezongen. Wat het voor mij zo leuk maakte was dat men de refreinen meezong! Dan wordt het pas ècht een Sing-a-round.

Maar Fred had ook nog groot nieuws, hij liet me een boek zien. En tussen optreden, luisteren en meezingen bekeek ik zijn boek. Het moest vijftig euro kosten en ik zag in een oogopslag, dat het dat ook dik waard was. Zoals gebruikelijk had ik alleen maar drie muntjes voor een boodschappenkarretje van de supermarkt bij me. Ik vond nog een verwaald tientje en mijn twee zangmaten troggelde ik de rest van het bedrag af. Het boek was van mij. Thuis gekomen bladerde ik het door en het viel me op, dat het rijk geïllustreerd was. Ook veel tekeningen van Arne Zuidhoek.

In dit boek wordt uitleg gegeven over zo'n 80 shanties uit alle windstreken en tijden. Het mooie is dat naast de Engelse tekst een Nederlandse vertaling staat. Ook worden begrippen uit het desbetreffende lied uitgelegd. Je kan tenslotte niet altijd alles weten. Tevens zijn er een aantal passages toegevoegd, die niet onder de kerstboom gezongen kunnen worden. Maar daar geeft de auteur ook een verantwoording voor. Eveneens noteert Fred diverse bronnen en het leuke is dat er vaak meerdere versies van een lied zijn. Een beetje shantymaan had een heel arsenaal aan teksten tot zijn beschikking. Zo kon hij altijd coupletten toevoegen, uitwisselen en aanpassen.

Het is schatgraven in dit boek. Het leuke is dat er ook QR-codes in de marge staan. Ga je die scannen met je telefoon, dan raak je de ene keer op You Tube verzeild en hoor je het lied zingen. Bij een andere QR-code wordt een boek ingeladen en kun je lezen en zo gaat het maar door. Het gebonden boek kent 248 bladzijden. Niet iedereen kan muzieknoden zingen of spelen. Ook hier is voor gezorgd. Fred heeft met zijn maat Jan Nak het eerste couplet en het refrein van de liederen ingezongen. De CD zit netjes achterin in een plastic hoesje. Weet je de melodie aan de hand van het couplet en refrein, dan kun je los.

Shanties kun je onderverdelen naar de werkzaamheden die moesten worden verricht. Fred Winkel geeft dit ook iedere keer aan in welke categorie een lied valt. Ik ben nog wel even bezig om dit boek helemaal te lezen. Maar misschien moet ik dat ook niet doen en moet ik dit boek als naslagwerk gaan gebruiken. Ik weet het nog niet. Wat ik wel weet is dat ik mijn gesigeneerde exemplaar in de rij van shantyboeken naast Stan Hugill zet. Daar hoort dit boek te staan.

Foto's: Jan Huttinga

Fred Winkel op zijn Facebookpagina:

Mijn kijk op shanty's

Alles wat je over shanty's wilde weten, maar nooit durfde te vragen.

“De Nederlandse versie (en Duitse versie) van het boek is klaar en te bestellen. Ik dacht in een paar maanden het boek te kunnen schrijven. Het werd 2½ jaar. Het is een boek geworden zoals dat niet eerder over shanty's is gemaakt. Elke shanty is een op een vertaald en er is een achtergrondverhaal. De teksten die vandaag de dag worden gezongen zijn de gekuiste versies van de ruwe en schuine teksten die op zee werden gezongen. Van een aantal shanty's is ook de ongekuste versie opgenomen etc.....”

<https://www.facebook.com/fred.winkel.7503>

en scroll naar het bericht van 27 juni 2022. Fred heeft een aantal foto's geplaatst van bladzijden, opdat je een goede indruk krijg van het boek.

Geïnteresseerd? Neem contact op via mail met Fred: fred.winkel@ziggo.nl

OP DE VALREEP.....

7^e Battle of the Shanties in Schiedam

Brigit van Tilburg

Zomaar uit de losse pols schrijven over iets, dat in het shanty wereldje gebeurt of gaat gebeuren valt niet mee. Kijken op de Agenda van SN kan helpen, mits er daar dan ook wel wat gemeld wordt. Voor november stond er niet veel, maar ik werd nieuwsgierig door de vermelding van het 35 jarige jubileum van het shantymoor "Die Maeze Sanghers" uit Maasluis: 12 november gaat dat plaatsvinden. Op de website van dit koor zie ik het affiche voor hun jubileumconcert en lees dat ze een gastkoor hebben uitgenodigd: het Viswijvenkoor "De Vliet Grieten" uit Leidschendam.

Een heus vrouwenkoor en daar zijn er niet zo veel van, die shanty's op het repertoire hebben staan, ook al tref ik meer zout-&zoetwaterliederen aan dan shanties.

Het blijkt een héél groot vrouwenkoor te zijn, ik tel zo'n 50 lachende koppies! Even scrollen door hun fotoboeken. Actief koor, zelfs in de twee coronajaren. In 2019 hebben ze meegedaan aan "The Battle of the Shanties"..... dat ben ik al eens eerder tegengekomen. De Vliet Grieten wonnen toen de wisseltrofee. En Die Maeze Sanghers waren ook van de partij. Kennen ze elkaar daarvan? Ik krijg gelijk een déjà vu met de tv serie 'Tweede Hans', waar een vrouwenkoor won.

Maar wat is nu The Battle of the Shanties?

Dit jaar vindt de 7e editie plaats en zoals de eerdere versies wederom in de maand november. Op de 4 zaterdagen van deze maand zal er met veel enthousiasme gezongen worden door drie koren per zaterdag, 2x 30 minuten en aan het eind van de lange middag een samenzang. De 'winnaars' van die drie zaterdagen 'strijden' op de 4^e zaterdag om de wisselbeker: de Erkerbokaal. Dit alles vindt plaats in Buurthuis De Erker in Schiedam.

De komende zaterdagen in november zijn heel wat zangers en luisteraars 'onder de pannen' en genieten van wat ze horen en zien. Want dat er genoten zal worden begrijp ik wel als ik ook de doelstelling van de koren lees en wat zoveel inhoudt als: zingen en met elkaar plezier hebben.

Dat is dus The Battle. En de lucht zal gevuld zijn met muzieknoden!

THE BATTLE of the SHANTIES

Zaterdag 5 november zingen:

De Vliet Grieten, De Vlaerdigse Maatjes en Shantymoor Horizon

Zaterdag 12 november:

De Admiraliteit, Midscheeps en Stuurloos

Zaterdag 19 november:

De Moordtangers, De Marconisten en Bravour

Zaterdag 26 november de finale.

Aanvang van de 'strijd' is om 13:30 uur.

Buurthuis De Erker

Jan van Avennestraat 32, Schiedam

<https://www.facebook.com/events/de-erker/erker-shanty-festival-2022/522072533055174/>

Digitale nieuwsbrief van ShantyNederland

Met bijdragen van koorleden & bestuur

REDACTIE:

Brigitte van Tilburg & Jan Huttinga

ILLUSTRATIES:

Jan Huttinga

ShantyNederland maakt gebruik van foto's en illustratiemateriaal van leden.

ShantyNederland kan niet aansprakelijk gehouden worden bij gebruik van foto's en filmmateriaal waar copy rechten (©) op rusten; daar bent u als aanbrenner zelf verantwoordelijk voor en dient u te beschikken over een licentie voor het desbetreffende materiaal.

CONTACT:

Jan.Haring.28@gmail.com

